

ELS BECARIS D'INVESTIGACIÓ: DOCÈNCIA *VERSUS* FORMACIÓ*

Josep Moreno i Gené

Professor de dret del treball i de la Seguretat Social
de la Facultat de Dret i Economia de la Universitat de Lleida

Sumari

1. Introducció.	4.1. La ubicació dels becaris d'investigació en l'estructura de personal de la universitat.
2. Marc normatiu.	4.2. Drets i deures dels becaris d'investigació: especial referència a les obligacions docents dels becaris.
3. Concepte i característiques dels becaris d'investigació.	
4. Règim jurídic dels becaris d'investigació.	5. Valoració final.

1. Introducció

En els darrers anys les universitats espanyoles han experimentat un fort increment del nombre de becaris d'investigació que hi són adscrits, els quals alternen la formació en el camp de la investigació amb l'execució de diverses tasques docents.¹

* Versió revisada i actualitzada de la comunicació presentada en les Primeres Jornades Universitàries sobre metodologia de la docència, que sota el títol «El dret del treball i de la Seguretat Social: Nous plans d'estudi i noves alternatives metodològiques» van tenir lloc a Lleida els dies 27 i 28 d'abril de 1995.

1. Aquest increment s'inscriu en un marc més ampli caracteritzat per la proliferació de la convocatòria de beques que combinen la formació del becat amb períodes de pràctiques en el si de l'organització empresarial, de la qual l'atorgant de la beca pot ser o no titular, i que responen, fonamentalment, a tres objectius: *a)* adaptar la mà d'obra a les noves exigències dels nous llocs de treball; *b)* mitigar els efectes de l'atur, ja que les beques suposen uns ingressos per al becat i li permeten una major preparació i capacitació per poder obtenir un treball remunerat; *c)* prestar ajuda als becats perquè perfeccionin els coneixements o continuïn o compleixin els estudis i la formació en benefici de l'interès individual i dels interessos socials generals. Vid. J. Moreno i Gené, «Las becas y los contratos formativos: ¿dos caras de una misma moneda?», a *Política de empleo y protección social*, Signo, Tarragona, 1995, pàg. 273-290.

Els objectius per als quals es convoquen beques i ajuts en l'àmbit universitari són molt variats, encara que «la mayor parte de las convocatorias se refieren a temas de formación en general dentro de los cuales encontramos los siguientes tipos de objetivos: Realización de cursos de verano, realización de estudios complementarios, cursos de especialización, másters y formación de postgrado, becas para la formación del profesorado. Estas becas suponen aproximadamente un 34 por ciento del total de convocatorias de organismos españoles y extranjeros [...]. Otro gran apartado dentro de las becas y ayudas está constituido por la investigación, pre y postdoctoral. Aproximadamente un 25 por ciento de las becas tienen este carácter, siendo sus objetivos la ayuda para la realización de proyectos de investigación y la formación del personal investigador». Vid. Círculo de Progreso Universitario, *Guía de orientación profesional (VII). Becas, ayudas y prácticas de trabajo*, Madrid, 1995, pàg. 14.

També hi destaquen, en el si de les universitats, les beques atorgades dins els programes de pràcti-

Aquest increment de la figura dels becaris d'investigació està motivat, fonamentalment, pels aspectes següents:

a) En primer lloc, per la regulació establerta en l'art. 34.3 de la Llei 11/1983, de 25 d'agost, de reforma universitària, que exigeix uns requisits concrets per obtenir la plaça d'ajudant de facultat o escola tècnica superior, que consisteixen en el fet que els candidats hagin acabat els cursos de doctorat i que acreditin un mínim de dos anys d'activitat investigadora. En aquest sentit, la beca es configura com el mecanisme idoni per concloure els estudis de doctorat i acreditar els dos anys d'investigació,² la qual cosa permet que posteriorment el becari pugui optar a una plaça d'ajudant de facultat o escola tècnica superior.

b) En segon lloc, per les deficiències pressupostàries de les diverses universitats, que han fet minvar les contractacions de personal docent i, en concret, els concursos de professors associats a temps complet i de professors ajudants o titulars interins d'escoles universitàries. En haver-se restringit aquestes modalitats contractuals, que s'havien utilitzat en els darrers anys com a mecanisme d'ingrés a les universitats d'un professorat en període de formació, malgrat que no és aquesta la seva finalitat, s'ha recorregut amb més intensitat a les beques d'investigació.

c) Finalment, s'ha produït un increment, encara que insuficient, de la convocatòria de beques per part de les diverses administracions públiques, especialment del Ministeri d'Educació i Ciència³ i de les diverses comunitats autòno-

ques empresarials que poden anar adreçades a postgraduats, en els quals la feina es duu a terme a l'empresa sota la direcció d'un tutor que és designat per aquesta, però d'alguna manera vigilada o, millor, tutelada per un professor universitari. La pràctica empresarial sol anar acompanyada de l'organització d'algun tipus de formació complementària, impartida a la universitat, per possibilitar una millor realització del treball encarregat per l'empresa. No obstant això, a vegades, el treball proposat per l'empresa és desenvolupat en el si d'un departament universitari, dirigit per un professor del departament, però tutoritzat d'alguna manera per professionals de l'empresa. *Vid.*, per a un estudi més aprofundit, M. Martín Megía, «La experiència de la Fundació Universidad-Empresa en la realització de programes de formació en pràcticas», a *Las prácticas en la empresa en la formación universitaria*, Madrid, 1991, pàg. 43-44.

D'acord amb aquestes dades, s'ha indicat que «*la mayor parte de las becas y ayudas —aproximadamente un 42 por ciento del total— van dirigidas a titulados universitarios de grado medio y superior*». *Vid.*, en aquest sentit, Círculo de Progreso Universitario, *Guía de orientación...*, op. cit., pàg. 15.

2. En aquest sentit, la reglamentació dels ensenyaments de tercer cicle aprovada el 23 de juliol de 1993 per la Comissió Gestora de la Universitat de Lleida estableix que la forma d'integració normalitzada de l'estudiant de tercer cicle d'un departament «pot ser, encara que no d'una manera exclusiva, mitjançant una beca de formació de personal investigador o equivalent». En aquest sentit, responen a aquesta finalitat les beques per realitzar estudis de doctorat convocades per la Conselleria d'Educació i Ordenació Universitària de la Comunitat Autònoma de Galícia (BOG de 4 d'abril de 1995), pensades per dur a terme programes de tercer cicle.

3. Així, per exemple, d'acord amb la competència de foment i coordinació general de la investigació científica i tècnica que l'art. 149.1.15 CE atribueix a l'Estat i d'acord amb la importància que, segons la Llei 13/1986, de 14 d'abril, de foment i coordinació general d'investigació científica i tècnica (BOE de 18 d'abril), s'havia de concedir a la formació del personal investigador, el 1988 es va iniciar un Programa nacional de formació de personal investigador i el 1991 es va integrar al Pla nacional d'investigació científica i desenvolupament tecnològic el Programa sectorial preexistent del Ministeri d'Educació i Ciència, de formació del professorat universitari i personal investigador. En el si d'aquests programes i d'acord amb les directrius marcades per la Comissió Interministerial de

mes,⁴ però també per part de les mateixes universitats⁵ i de diverses entitats privades espanyoles⁶ i estrangeres.⁷

La proliferació de la figura dels becaris d'investigació es produeix en un context caracteritzat, en primer lloc, per la manca d'un professorat permanent suficient per atendre les necessitats docents de les universitats massificades i de les noves exigèn-

Ciència i Tecnologia (aprovades en el Consell de Ministres del 23 de desembre de 1992), el Ministeri d'Educació i Ciència convoca anualment diverses beques per a la formació del professorat universitari i personal investigador (*vid.* la Resolució de 15 de novembre de 1994, de la Secretaria d'Estat d'Universitats i Investigació- Presidència de la Comissió Permanent de la Interministerial de Ciència i Tecnologia, per la qual es convoquen accions de formació en el marc del Programa nacional de formació de personal investigador del Pla nacional d'investigació científica i desenvolupament tecnològic, i en el del Programa sectorial de formació de professorat i personal investigador a Espanya i a l'estranger (BOE de 23 de novembre de 1994).

Per a un estudi de l'abast i del resultat d'aquestes beques, *vid.* M. T. González de la Fe, M. Pérez Yruela i M. Fernández Esquinas, «La formación de investigadores en el Plan Nacional de I+D: una aproximación evaluativa», *Gestión y análisis de políticas públicas*, núm. 5-6, 1996, pàg. 125-142, i M. Vázquez Quintanilla i B. Maltras, «Un modelo para el análisis de la evolución del número de becarios en España», *Revista Arbor*, núm. 554-555, 1992, Madrid.

4. Juntament amb les beques establertes pel Ministeri d'Educació i Ciència han anat apareixent diverses beques convocades per les comunitats autònomes a les quals les universitats han aparellat els mateixos drets i obligacions que a les primeres. *Vid.*, per exemple, la Resolució de la Junta de Govern de la Universitat de Saragossa de 22 de gener de 1986, que, recollint la sol·licitud del president del Consell Assessor d'Investigació de la Diputació General d'Aragó, va acordar «*la consideración en igualdad de derechos y obligaciones, a los becarios de investigación de las convocatorias de la Diputación General de Aragón, respecto a los becarios financiados por el Ministerio de Educación y Ciencia, sin perjuicio de lo que dispongan los Estatutos de la Universidad y la legislación vigente que les afecta, y siempre que en la concesión de las citadas becas sea escuchada directamente la Universidad.*»

En aquest sentit, el Departament d'Ensenyament de Catalunya, d'acord amb la competència sobre foment de la investigació que li atribueix l'art. 148.1.15 CE, va iniciar l'any 1989 una programació de beques predoctorals de formació d'investigadors amb la finalitat d'iniciar titulats universitaris recents en el món de la investigació. Aquesta política ha tingut la seva manifestació més recent en l'aprovació del Pla d'investigació de Catalunya per al quadrienni 1993-1996, que organitza la seva actuació al voltant de dos programes: el de foment general de la investigació i el de línies prioritàries (*vid.* la Resolució de 20 de juny de 1994, per la qual s'obre una convocatòria per a la concessió de beques predoctorals de formació d'investigadors en el marc de les universitats catalanes, els centres universitaris adscrits i els centres públics d'investigació, per a l'any 1995, i la Resolució de 20 de juny de 1994, per la qual s'obre convocatòria per a la concessió de beques CIRIT predoctorals per a la formació de personal investigador en àrees prioritàries del Pla d'investigació (DOG de 27 de juny). Trobem la mateixa orientació en les beques predoctorals convocades per la Conselleria d'Educació i Ordenació Universitària de la Comunitat Autònoma de Galícia (DOG de 4 d'abril de 1995), les beques de formació i perfeccionament del personal investigador, les beques predoctorals a Espanya i a l'estranger convocades pel Departament d'Educació i Cultura de la Comunitat Autònoma de Navarra (BON de 22 de març de 1995).

5. Aquestes beques són fruit de la funció que s'ha assignat tradicionalment a la universitat de ser el centre d'investigació i formació d'investigadors, d'elaboració de ciència i d'entrenament per a la ciència. Així, per exemple, trobem el Reglament de becaris de la Universitat Politècnica de Madrid, que preveu, en l'art. 2, la convocatòria de beques per a la formació del personal docent (*vid.* la Resolució de 3 de juny de 1991 (BOE de 5 de juliol); les bases generals publicades pel Vicerectorat d'Ordenació Acadèmica i Professorat amb data 12 de juliol de 1993 i la Resolució del Vicerectorat d'Ordenació Acadèmica i Professorat de 20 de juny de 1995, que convoquen les beques de col·laboració docent en classes pràctiques per al curs acadèmic 1995-1996 a la Universitat de Barcelona; l'Acord de la Subcomissió de Personal amb data 29 d'abril de 1994 de la Universitat Rovira i Virgili,

cies dels nous plans d'estudis, la qual cosa fa que calgui que imparteixin classes tots els professors, inclosos els becariis; i, en segon lloc, per la confusió existent entre els diferents tipus de professorat, fruit de la desnaturalització d'algunes figures contractuals, que permet que es trobi personal en formació tant entre el professorat associat contractat a temps parcial o a temps complet, com entre els titulars d'escola universitària..., la qual cosa es veu agreujada per la indeterminació legal de les obligacions docents dels professors associats a temps complet i dels professors ajudants.⁸

que va aprovar la relació de beques de la Universitat Rovira i Virgili per a la formació del professorat que han de ser convocades per concurs públic, d'acord amb el que estableix l'art. 133 dels estatuts d'aquesta Universitat; l'Acord de 20 de juliol de 1995, pel qual s'aprova la creació de les beques de la Universitat de Girona de formació en la docència i en la investigació i el reglament que les regula i l'Acord de 20 de juliol de 1995, pel qual s'aprova la creació i el reglament de les beques de la Universitat de Girona de doctorat; normativa reguladora de la figura del becari predoctoral de la Universitat de Lleida...

Aquestes beques han de cercar de ser homologades amb les beques ja instituïdes pel Ministeri d'Educació i Ciència (MEC) o per les diverses comunitats autònomes, que han de constituir-se com a mínims en la determinació de les condicions de què ha de gaudir un becari. Així, per exemple, la normativa reguladora de la figura del becari predoctoral de la Universitat de Lleida estableix que «la creació de la figura del becari predoctoral UDL neix amb la voluntat de ser homologable, en tot allò que sigui possible, a les situacions establertes pels becaris MEC/DGR». Malgrat això, com ja estudiarem en els propers apartats, es dedueix que la majoria de les beques convocades per les universitats contenen divergències importants amb les beques convocades pel MEC i les diverses comunitats autònomes i sempre en perjudici dels becaris i en benefici de la pròpia universitat. Així, per exemple, la convocatòria de les beques de formació en la docència i en la investigació de la Universitat de Girona equipara la dotació econòmica d'aquesta beca a les beques de formació d'investigadors de la Generalitat de Catalunya, però li imposa més del doble de càrrega docent.

6. Així, per exemple, la convocatòria de beques d'investigació en ciències humanes i ciències experimentals i aplicades convocades per la Caixa de Manresa, que pretenen la realització d'una nova investigació per a un millor coneixement en algun dels aspectes econòmic, social, geogràfic, històric, cultural o científic i que exigeixen la certificació d'un tutor adscrit a un departament, servei o centre corresponent a la matèria de treball en qüestió que es compromet a supervisar el treball; beques d'investigació «Joan Maragall», adreçades a professors en formació i alumnes matriculats a 3r cicle en qualsevol districte universitari que realitzin un treball d'investigació en l'àmbit de les ciències socials i humanitats; ajudes per a la realització de tesis doctorals de la Fundació Santa Maria, adreçades a alumnes que justifiquin la inscripció de la tesi en un centre universitari i que no tinguin possibilitats econòmiques, que han de versar el treball sobre temes de prospecció educativa o historicoeducativa; beques per a la realització de tesis doctorals convocades per l'Institut Científic Roussel Espanya adreçades a llicenciats que estiguin realitzant la tesi doctoral sobre «infeccions i el seu tractament»...

7. En aquest sentit, les beques del Consell d'Europa per a estudis de postgrau; les beques predoctorals per a investigació en biologia molecular de l'European Molecular Biology Laboratory (EMBL); les beques d'investigació per realitzar un màster o un doctorat en filosofia de la Griffith University; les beques HFI d'investigació en humanitats, socials, ciències naturals i enginyeria de la Hosei University; beques Monash d'investigació per a màster i doctorat i beques *Monash silver jubilee* d'investigació per a màster i doctorat; beques «Fundació sir James McNeil» per a investigació doctoral en ciències, medicina, enginyeria o música; beques per a estudis de doctorat, màster i investigació de la Universitat de Tasmània...

8. Cal tenir en compte que en els darrers anys s'ha produït un gran creixement de la figura dels professors associats a temps complet, atesa l'autorització de la pròrroga d'aquests contractes, la recomanació de reconvertir els ajudants en professors associats a temps complet..., circumstàncies que fan previsible que es mantingui aquest creixement i, fins i tot, que s'aguditi en els propers anys.

Vid. un estudi de la carrera docent i, en concret, de les obligacions docents dels professors ajudants a E. Colom Piazuelo, «Las obligaciones docentes del profesorado en formación», *Revista Española de Derecho Administrativo*, núm. 63, 1989, pàg. 473-482.

Aquesta conjuntura, acompanyada per l'absència de previsió i regulació de la figura dels becaris d'investigació, fa necessari un estudi de la figura esmentada que ens permeti fixar quin rol juga en la carrera docent, quin és el seu règim jurídic, i, en concret, quines obligacions docents comporta. Aquest estudi encara serà més necessari en la mesura que prolifera la convocatòria de beques per part de les mateixes universitats, ja que en aquest supòsit, en coincidir l'entitat que atorga la beca amb l'entitat beneficiària de l'activitat del becari, es difumina la distinció entre els becaris i les diverses modalitats de professorat contractat.⁹

2. Marc normatiu

L'anàlisi del règim jurídic dels becaris d'investigació es troba amb una primera dificultat derivada de la manca de previsió i de regulació general d'aquesta figura que la doti d'un contingut jurídic i que permeti diferenciar-la amb claredat d'altres figures previstes per la legislació universitària. Per tant, a diferència dels ajudants de facultats i escoles tècniques superiors i els ajudants d'escoles universitàries, que s'inclouen també entre el personal en formació i que gaudeixen d'una regulació específica,¹⁰ ni la Llei de reforma universitària ni la legislació complementària preveuen ni regulen aquesta figura, de manera que els estatuts d'algunes universitats són els únics que contenen alguna previsió sobre aquest tema.

La competència dels diversos estatuts universitaris per regular la figura dels becaris d'investigació deriva de les facultats que, d'acord amb l'art. 3.2 LRU, es desprenen de l'autonomia universitària i que comprenen la selecció, formació i promoció del seu personal docent i investigador. En aquest sentit, els becaris d'investigació es configuren com a persones que, un cop acabats els estudis, es troben dins la universitat, en un període de formació, per a una probable dedicació posterior a les tasques acadèmiques i, per tant, s'ha d'entendre que cada universitat,

9. En la mesura que el becari satisfà les funcions pròpies de la universitat, és a dir, impartir la docència, les universitats podrien optar per convocar beques en comptes de recórrer a les diverses modalitats de contractació de professorat en formació, tenint en compte que l'estalvi que representa no haver de satisfer les quotes de Seguretat Social, la flexibilitat en l'entrada i la sortida de la universitat... En aquest sentit, en un article publicat a *La Vanguardia* de 23 de juliol de 1995, relatiu a la rescissió de contractes de professors ajudants per haver transcorregut els cinc anys previstos a la llei, es manifestava el temor que «*tras la excusa del legalismo exista la tentación de recurrir a los becarios de colaboración docente como futuros sustitutos*», perquè «*por el coste de un ayudante se pueden contratar 2,5 becarios*».

10. En aquest sentit, l'art. 34 de la Llei 11/1983, de 25 d'agost, de reforma universitària (BOE d'1 de setembre), preveu aquesta figura quan ens indica que «*la Universidad podrá contratar ayudantes en los términos de la presente Ley y en los que se establezcan en los respectivos Estatutos. Su actividad está orientada a completar su formación científica, pero también podrán colaborar en tareas docentes en los términos previstos en los Estatutos de las Universidades*». Igualment, el precepte regula els requisits per a la contractació, la durada de la relació, la dedicació...

Igualment, l'art. 23 del Reial decret 898/1985, de 30 d'abril, sobre règim del professorat (BOE de 17 de juliol), d'acord amb la redacció donada pel Reial decret 1200/1986, de 13 de juny (BOE de 25 de juny), també preveu i regula la figura dels ajudants.

Finalment, han estat els estatuts de les diverses universitats els que han acabat de configurar aquesta figura.

dins els seus propis marges d'autonomia, ha de perfilar aquesta figura acadèmica de la forma que consideri més convenient per desenvolupar el seu procés formatiu.

En qualsevol cas, la regulació que duen a terme els estatuts universitaris es redueix a delimitar conceptualment la figura dels becaris i a determinar els seus drets de representació en els òrgans de govern universitaris, fixant el seu estatut jurídic d'acord amb el dels professors ajudants o remetent la configuració d'aquest a les normes internes de la universitat o a les bases de les convocatòries de cada una de les beques.¹¹

Així, per exemple, l'art. 133 dels estatuts de la Universitat de Múrcia remet la determinació de l'estatut jurídic dels becaris a la pròpia dels professors quan ens indica que «*siempre que en estos Estatutos se haga referencia a los profesores en general, se entenderá que quedan incluidos los ayudantes y los becarios de investigación adscritos a los Departamentos de la Universidad, a no ser que expresamente se exceptúen, del contexto se derive lo contrario, o la referencia se haga incompatible con su peculiar estatuto de profesores en formación*». La disposició transitòria setena dels estatuts de la Universitat de Santiago també equipara en alguns aspectes els becaris d'investigació amb els ajudants quan estableix que «*a los efectos previstos en el art. 71 párrafo d de los presentes estatutos, los actuales becarios de Formación del Personal Investigador se considerarán asimilados a los ayudantes*».

En segon lloc, alguns estatuts remetent la determinació de l'estatut jurídic dels becaris a les bases de les convocatòries i a les credencials que atorguen aquesta condició: així, per exemple, l'art. 176 dels estatuts de la Universitat de Sevilla estableix que als «*[...] becarios les será de aplicación los derechos y deberes que se estipulen [...] en sus credenciales*»; i, en els mateixos termes, l'art. 143 dels estatuts de la Universitat d'Alacant estableix que «*los becarios de investigación [...] tendrán los derechos y deberes asumidos con ocasión de la obtención de la beca*». Paral·lelament, les diverses convocatòries estableixen que l'acceptació de la beca comporta el compromís de complir totes les condicions generals que es deriven de les convocatòries.¹²

Finalment, altres universitats, com per exemple l'art. 163 dels estatuts de la Universitat de València, remetent la configuració del règim jurídic dels becaris a la normativa interna de la pròpia Universitat quan estableix que «*los programas de formación y la colaboración en actividades docentes de los becarios de investigación serán regulados por las normas que elabore la Comisión de Profesorado y que apruebe la Junta de Gobierno, y por los Reglamentos de Régimen Interno de los Departamentos e Institutos correspondientes*».

11. Els diversos estatuts, finalment, han recollit en les disposicions transitòries, la preferència en la convocatòria dels concursos per a la provisió de diverses places per als becaris que hagin prestat els seus serveis en les respectives universitats fins a una data determinada (*vid.*, per exemple, la disposició transitòria tretzena dels estatuts de la Universitat d'Alcalà de Henares; la disposició transitòria desena dels estatuts de la Universitat d'Alacant; la disposició transitòria dotzena dels estatuts de la Universitat de les Illes Balears; la disposició transitòria tercera dels estatuts de la Universitat de Cadis; la disposició transitòria segona dels estatuts de la Universitat de Lleó; la disposició transitòria setena dels estatuts de la Universitat d'Oviedo...).

12. *Vid.* base IX de les bases generals publicades pel Vicerectorat d'Ordenació Acadèmica i Professorat de la Universitat de Barcelona amb data 12 de juliol de 1993, l'art. 7 del Reglament de les beques de la Universitat de Girona de formació en la docència i en la investigació.

Aquesta manca de regulació normativa ens obliga a centrar el nostre estudi en les escasses previsions que realitzen els estatuts d'algunes universitats sobre els becaris d'investigació i les bases d'algunes de les convocatòries de les beques que atorguen la condició de becaris.

3. Concepte i característiques dels becaris d'investigació

La primera qüestió que suscita la delimitació subjectiva de l'objecte del nostre estudi és de caràcter terminològic, ja que «tractar sobre les beques és endinsar-se en un tema heterogeni, complex i saturat d'imprecisions».¹³

La manca d'una regulació general ha motivat que no hi hagi terminologia unificada per definir aquesta figura, sinó que cada universitat hagi recollit en els seus estatuts el terme que li ha semblat més convenient. Així, per exemple, podem trobar les denominacions següents: becaris,¹⁴ becaris d'investigació,¹⁵ becaris de formació de personal investigador,¹⁶ becaris predoctorals,¹⁷ becaris postgraduats,¹⁸ be-

13. *Vid.* Círculo de Progreso Universitario, *Gula de orientación...*, op. cit., pàg. 9. En aquesta obra es diferencien els termes següents: «Becas y ayudas al estudio: Son facilitadas para realizar actividades de formación que pueden consistir en deducciones o exenciones totales de los gastos que se deriven, o bien en cantidades de dinero más o menos importantes que tiendan a cubrir parte de los mismo (libros, material, transporte, alojamiento y manutención, seguro médico y otros gastos personales, etc.). Estas ayudas económicas pretenden que el beneficiario pueda estudiar sin necesidad de trabajar o recurrir al apoyo económico familiar; Ayudas a la investigación: Suelen consistir en asignaciones económicas destinadas a cubrir gastos de alojamiento, manutención, viajes, seguro médico, etc. Tienen el objetivo de que el investigador pueda dedicarse exclusivamente a su función; Becas colaboración: Con ellas se brinda al becario la posibilidad de completar su formación y, al mismo tiempo, conseguir cierta experiencia profesional, abonándole en ocasiones un salario, y exigiéndole, como contrapartida, que preste sus servicios profesionales a la entidad que le concede la beca; Bolsas de viaje: Una bolsa de viaje suele solicitarse como ayuda o cobertura total de los gastos que se derivan del traslado a un determinado lugar con propósitos educativo-culturales o de investigación previamente definidos; tales podrían ser asistir a una conferencia, simposium o encuentro entre expertos de distintas naciones, etc. Se diferencian de los tipos de ayudas anteriores en que la dotación se destina exclusivamente a pagar los gastos de viaje; Subvenciones: Estas ayudas van dirigidas a organizaciones, empresas o grupos de trabajo para la realización de diversas actividades empresariales, sociales o culturales. Suponen la concesión de una cantidad fija que ayude a cubrir el coste de la inversión necesaria; Premios: La diferencia con las becas es que mientras que éstas proveen medios o dinero para llevar a cabo una labor educativa o de educación, los premios gratifican una labor ya realizada que se presenta y compite con otras obras o trabajos en las mismas condiciones; Préstamos: Existen también ayudas en forma de crédito normalmente destinados a fines educativos, que no devengan interés o cuyo interés es muy bajo y con plazos de amortización largos.»

14. *Vid.* l'art. 189 dels estatuts de la Universitat d'Alcalà de Henares; l'art. 174 dels estatuts de la Universitat de Sevilla; l'art. 132 dels estatuts de La Universitat de Saragossa.

15. *Vid.* l'art. 143 dels estatuts de la Universitat d'Alacant; l'art. 194 dels estatuts de la Universitat de Còrdova; l'art. 137 dels estatuts de la Universitat d'Extremadura; l'art. 253 dels estatuts de la Universitat de Granada; l'art. 84 dels estatuts de la Universitat de La Laguna; l'art. 133 dels estatuts de la Universitat de Múrcia; la disposició addicional setzena dels estatuts de la Universitat d'Oviedo; l'art. 163 dels estatuts de la Universitat de València.

16. *Vid.* la disposició transitòria dotzena dels estatuts de la Universitat de les Illes Balears; la disposició transitòria tercera dels estatuts de la Universitat de Cadis; la disposició transitòria setena dels estatuts de la Universitat de Santiago de Compostel·la.

17. Normativa reguladora de la figura del becarí predoctoral de la Universitat de Lleida.

18. *Vid.* l'art. 152 dels estatuts de la Universitat Autònoma de Barcelona.

caris graduats¹⁹ i becaris de doctorat,²⁰ beques de formació en la docència i en la investigació,²¹ beques de col·laboració docent en classes pràctiques.²² D'altra banda, les beques del Ministeri d'Educació i Ciència i de diverses comunitats autònomes en les diverses convocatòries s'anomenen com a beques de formació de personal investigador²³ o beques de formació d'investigadors.²⁴

En aquest estudi hem recollit el terme de becaris d'investigació pel fet que és el més utilitzat en els diversos estatuts universitaris²⁵ i en les diverses convocatòries de beques, i, a més, el que reflecteix amb més exactitud la finalitat i la legitimitat última d'aquesta figura: la formació en la investigació d'aquells titulats superiors universitaris que desitgin dur a terme una tesi doctoral, és a dir, iniciar i formar titulats universitaris en el món de la investigació.

Malgrat la diversa terminologia utilitzada, totes les denominacions responen a un mateix concepte, en virtut del qual són becaris d'investigació els postgraduats o titulats superiors, adscrits a un departament o centre públic d'investigació per realitzar tasques fonamentalment investigadores i, si cal, de col·laboració docent, en virtut del gaudi d'una beca concedida, mitjançant convocatòria pública, en funció de l'expedient acadèmic i currículum científic, i que hagi estat homologada per la junta de govern.

Aquest concepte és vàlid fins i tot en aquelles beques en què és evident que la finalitat perseguida no és la formació investigadora sinó la realització de diverses tasques docents, ja que fins i tot les bases d'aquestes beques exigeixen que el becari sigui alumne de tercer cicle²⁶ i que realitzi la tesi doctoral.²⁷

19. *Vid.* l'art. 136 dels estatuts de la Universitat Politècnica de Catalunya; l'art. 102 els estatuts de la Universitat de Lleida.

20. *Vid.* disposició transitòria 2 de la Universitat de Lleó, Acord de 19 d'octubre de 1995, pel qual s'aprova la creació i el reglament de beques de doctorat.

21. Acord de 20 de juliol de 1995, pel qual s'aprova la creació de les beques de la Universitat de Girona de formació en la docència i en la investigació.

22. Bases generals publicades pel Vicerectorat d'Ordenació Acadèmica i Professorat de la Universitat de Barcelona, amb data 12 de juliol de 1993.

23. *Vid.*, en aquest sentit, la Resolució de 20 de juny de 1994, per la qual s'obre convocatòria per a la concessió de beques predoctorals de formació d'investigadors en el marc de les universitats catalanes, els centres universitaris adscrits i els centres públics d'investigació, per a l'any 1995; Resolució de 20 de juny de 1994, per la qual s'obre convocatòria per a la concessió de beques CIRIT predoctorals per a personal investigador en àrees prioritàries del Pla d'investigació (DOG de 27 de juny), i Resolució de 15 de novembre de 1994, de la Secretaria d'Estat d'Universitats i Investigació-Presidència de la Comissió Permanent de la Interministerial de Ciència i Tecnologia, per la qual es convoquen accions de formació en el marc del Programa nacional de formació de personal investigador del Pla nacional d'investigació científica i desenvolupament tecnològic, i en el del Programa sectorial de formació de professorat i personal investigador a Espanya i a l'estranger (BOE de 23 de novembre de 1994).

24. *Vid.* la Resolució de 10 de juny de 1994, per la qual s'estableix la convocatòria de concursos per atorgar beques de formació d'investigadors (DOG d'1 de juliol).

25. Fins i tot els estatuts d'algunes universitats que recullen altres denominacions per anomenar els beneficiaris d'una beca anomenen les beques com a beques d'investigació (*vid.*, per exemple, l'art. 102 dels estatuts de la Universitat de Lleida, que estableix que «es consideraran becaris graduats aquells titulats que disposin d'una beca d'investigació [...]»).

26. Resolució del vicerector d'Ordenació Acadèmica i Professorat de la Universitat de Barcelona de 20 de juny de 1995, que estableix la convocatòria de beques de col·laboració docent a classes pràctiques per al curs 1995-1996.

27. Acord de 20 de juliol, pel qual s'aprova la creació de les beques de la Universitat de Girona de formació en la docència i en la investigació i el reglament que les regula.

Dels estatuts universitaris i de les bases de les convocatòries de les principals beques per a la formació del personal investigador es dedueixen els requisits necessaris per obtenir una beca d'investigació i aquests estatuts i bases es configuren com les notes característiques que defineixen la figura del becari d'investigació d'una universitat:

a) *Requisits relatius al becari:*

a') Tenir la nacionalitat espanyola, encara que s'admet que es tracti d'un nacional d'un país membre de la Unió Europea i, fins i tot, d'un estranger no comunitari, sempre que siguin residents a l'Estat espanyol.²⁸ Les beques de les diverses comunitats autònomes exigeixen, a més, que els becaris siguin naturals o residents en l'àmbit territorial respectiu de la comunitat²⁹ o que tinguin admès el projecte de tesi en un centre d'investigació situat a la comunitat respectiva.³⁰

b') Posseir el títol³¹ de llicenciat, enginyer o arquitecte d'una escola tècnica superior³² i haver acabat els estudis que comporten aquesta titulació en un període que aproximadament no sigui superior a tres anys, llevat dels llicenciats en medicina, farmàcia, biologia i química, que hagin realitzat els seus períodes de formació mèdica, farmacèutica, biològica i química, que tenen uns terminis més amplis.³³ Aquest requisit és fruit de la finalitat formativa de les beques d'investigació, que

28. En qualsevol cas, els títols obtinguts a l'estranger o en centres espanyols no oficials hauran de ser convalidats o reconeguts.

29. *Vid.* beques de formació i perfeccionament de personal investigador. Beques predoctorals a Espanya i a l'estranger convocades pel Departament d'Educació i Cultura de la Comunitat Autònoma de Navarra que exigeix ser natural o resident a Navarra amb anterioritat a l'1 de gener de 1995.

30. *Vid.* beques predoctorals convocades per la Conselleria d'Educació i Ordenació Universitària de la Comunitat Autònoma de Galícia (DOG de 4 d'abril de 1995).

31. Malgrat que únicament l'art. 163 dels estatuts de la Universitat de València recull expressament l'exigència que els becaris siguin titulats superiors, aquest requisit es dedueix de la vinculació existent entre l'atorgament de la beca i la realització per part del becari dels estudis de tercer cicle i de la tesi doctoral.

Resten exclosos del nostre estudi, per tant, els becaris de col·laboració, ja que es tracta d'estudiants que encara no han acabat els estudis. Aquestes ajudes estan destinades a facilitar que els alumnes de l'últim curs de segon cicle de llicenciatura prestin col·laboració, en règim de compatibilitat amb els estudis, en centres docents o d'investigació universitària, en serveis universitaris o en col·legis majors, instituts de ciències de l'educació o en d'altres organismes de naturalesa semblant i, per tant, podem indicar que el becari de col·laboració ha de dur a terme tasques que han de ser formatives per a ell en relació amb els seus estudis, de manera que li repercuteixin positivament en el currículum. Del caràcter d'estudiants d'aquest col·lectiu deriven dues notes essencials: en primer lloc, les seves tasques de suport, sota la direcció immediata d'un professor, i, en segon lloc, la flexibilitat horària per poder assistir a les classes de les assignatures de què estigui matriculat i per estudiar.

32. La convocatòria d'algunes beques exigeix una titulació determinada, sigui perquè es pretén potenciar els estudis sobre unes matèries determinades, sigui perquè es tracta d'àrees deficitàries en professorat. *Vid.*, per exemple, l'annex de la Resolució de 10 de juny de 1994, per la qual es convoquen beques de formació d'investigadors, que exigeix que es tracti de titulats en dret, ciències econòmiques... (DOG d'1 de juny).

33. Amb aquesta mateixa finalitat, les beques predoctorals convocades per la Conselleria d'Educació i Ordenació Universitària (DOG de 4 d'abril de 1995) exigeixen que s'hagin acabat els estudis corresponents als dos cursos acadèmics del programa de doctorat, al qual està adscrit el sol·licitant, amb posterioritat al gener de 1993.

s'adrecen, fonamentalment, als titulats universitaris recents. Fins i tot algunes convocatòries fixen una edat màxima per poder sol·licitar una beca.³⁴

Malgrat això, juntament amb les beques predoctorals trobem les beques postdoctorals adreçades específicament a doctors recents.³⁵

c) Estar adscrit a un departament o centre públic d'investigació i admès en qualsevol programa de doctorat universitari, d'acord amb l'adequació del seu projecte d'investigació a les línies d'investigació que es duen a terme en l'equip en què s'integra i d'acord amb l'existència dels mitjans materials necessaris per realitzar-lo. És a dir, els becaris han de desenvolupar la seva activitat a la universitat que reconeix la seva condició de becaris d'investigació.³⁶

En el mateix sentit cada cop és un requisit més valorat i, fins i tot, exigít per les diverses bases de les convocatòries de beques la integració de l'aspirant en un projecte d'investigació finançat; en aquest sentit, la normativa reguladora de la figura de becari predoctoral de la Universitat de Lleida estableix que la dotació econòmica de les beques serà aportada pel grup receptor i per la Universitat de Lleida, és a dir, el finançament és compartit per la Universitat i pel grup receptor que proposa el becari per dur a terme el projecte; la participació del grup esmentat oscil·larà entre el 10 i el 40 % en funció de la dotació pressupostària i dels criteris que apliqui la Comissió d'Investigació.

Sigui com sigui, la vinculació entre el becari d'investigació i la Universitat es produeix, fonamentalment, a través del professor que dirigeix el treball d'investigació, fins al punt que quan es produeix un canvi en l'adscripció d'aquest professor a conseqüència d'un canvi de titularitat de centres universitaris, els becaris d'investigació que desenvolupin treballs dirigits per professors segregats segueixen aquests professors i s'adsciuen també a la nova universitat, de manera que es produeix la transferència de crèdit corresponent i es comunica el canvi a l'organisme o institució que va concedir la beca.³⁷

Per tant, es tracta essencialment de beques atorgades a estudiants de tercer cicle que realitzen la tesi doctoral perquè es puguin dedicar plenament a la realització d'aquest treball.

34. Així, per exemple, l'esmentada Resolució de 20 de juny de 1994 (DOG de 27 de juny) fixa l'edat màxima en 35 anys i la Resolució de 10 de juny de 1994 (DOG d'1 de juny) la fixa en 30.

35. *Vid.*, per exemple, les beques de formació i perfeccionament del personal investigador. Beques postdoctorals a Espanya i a l'estranger. Actualització i perfeccionament de doctors, convocades pel Departament d'Educació i Cultura de la Comunitat Foral de Navarra (BON de 22 de març de 1995).

36. *Vid.* l'art. 189 dels estatuts de la Universitat d'Alcalá de Henares. En aquest sentit, l'art. 7 del Reglament de les beques de la Universitat de Girona de formació en la docència i en la investigació estableixen que el departament d'adscripció de la beca nomenarà un professor doctor de la Universitat de Girona, que farà el seguiment de les activitats docents i investigadores del beneficiari de la beca.

37. *Vid.* l'art. 7.2 del Decret 3/1990, d'11 de gener, de segregació de centres de la Universitat de Santiago i integració a les universitats d'A Corunya i Vigo (DOG de 24 de gener), l'art. 7.2 del Decret 66/1991, de 15 d'abril, de desvinculació de centres de la Universitat de València i vinculació a la Universitat Jaume I de Castelló (*Diari Oficial de la Comunitat Valenciana*, de 29 d'abril).

Malgrat el que hem indicat, quan el director del becari obté una plaça en una altra universitat, normalment es permet que el becari opri entre seguir-lo a la nova universitat o quedar-se en l'anterior.

b) *Requisits relatius a la beca:*

a') Hi ha una gran laxitud sobre quines han de ser les entitats que atorguen les beques, fins al punt que l'art. 85 dels estatuts de la Universitat de La Laguna ens indica que es consideraran becaris d'investigació «*todas aquellas personas que disfruten de una beca para el desarrollo de un trabajo de investigación en la Universidad, cualquiera que sea el organismo que la sufragó*».³⁸ Les beques poden ser convocades, per tant, per institucions públiques o per institucions privades, incloent-hi, entre les primeres, les mateixes universitats.³⁹ No obstant això, alguns estatuts es limiten a reconèixer els becaris de l'Estat, de les comunitats autònomes o de la mateixa universitat, sense fer referència a la possible admissió de beques atorgades per institucions privades.⁴⁰

Per tant, són diversos els estatuts universitaris que preveuen la creació d'un programa de beques d'investigació per als estudiants de tercer cicle que realitzin tesis doctorals a la mateixa universitat, en virtut de les quals seran considerats personal acadèmic en formació de la universitat.⁴¹

b') La beca ha de ser concedida per dur a terme un projecte d'investigació que conduïxi a l'elaboració d'una tesi doctoral,⁴² encara que també pot autoritzar el becarí a realitzar col·laboracions docents.⁴³

c') Les beques d'investigació, d'acord amb el seu caràcter formatiu, tenen caràcter temporal, normalment anual, prorrogables fins a un nombre limitat d'annualitats.⁴⁴

d') Les beques han de ser homologades per la junta de govern de la universitat, és a dir, correspon a la junta de govern determinar els becaris als quals s'ha d'atorgar la consideració de becaris d'investigació.⁴⁵

38. En el mateix sentit, l'art. 253 dels estatuts de la Universitat de Granada estableix que «*serán considerados Becarios de Investigación, independientemente del organismo concedente de la beca*».

39. En aquest sentit, *vid.* l'art. 189 dels estatuts de la Universitat d'Alcalá de Henares.

40. *Vid.* per exemple, l'art. 82 dels estatuts de la Universitat de les illes Balears.

41. Així, per exemple, l'art. 188 dels estatuts de la Universitat d'Alcalá de Henares; l'art. 91 dels estatuts de la Universitat Autònoma de Barcelona; l'art. 76 dels estatuts de la Universitat Politècnica de Catalunya; l'art. 259 dels estatuts de la Universitat de Granada; l'art. 113 dels estatuts de la Universitat de Múrcia; l'art. 132 dels estatuts de la Universitat de Saragossa...

42. La tesi doctoral pot versar sobre qualsevol tema, tot i que hi ha determinades beques que estan destinades a àrees prioritàries. Així, per exemple, la Resolució de 20 de juny de 1994, per la qual s'obre convocatòria per concedir beques CIRIT predoctorals per a la formació de personal investigador en àrees prioritàries del Pla d'investigació, estableix beques per a aquells projectes d'investigació relatius als àmbits de la química fina i de la llengua i població, societat i governabilitat.

43. Aquesta qüestió serà tractada en el proper apartat en analitzar el règim jurídic dels becaris d'investigació.

44. Les bases de les beques de formació de professorat de la Universitat Rovira i Virgili exigeixen que el becarí, un cop transcorregut el segon any de gaudi de la beca, per poder renovar-la hagi obtingut el reconeixement de la suficiència investigadora; en els mateixos termes, el Reglament de la Universitat de Girona exigeix, per obtenir la primera renovació, cursar o haver cursat un programa de doctorat i haver presentat un pla de treball de la tesi doctoral, i per obtenir la tercera renovació és requisit haver obtingut el reconeixement de la suficiència investigadora...

En les beques de col·laboració docent en classes pràctiques per al curs acadèmic 1995-1996 de la Universitat de Barcelona la durada d'aquestes coincideix amb el període lectiu, és a dir, del 16 de setembre al 31 de juliol, amb la qual cosa es pot apreciar clarament la vinculació d'aquestes beques amb la docència.

45. Tot i que la majoria d'estatuts universitaris atribueixen aquesta facultat a la junta de govern (*vid.*, per exemple, l'art. 189 dels estatuts de la Universitat d'Alcalá de Henares; l'art. 143 dels estatuts

Aquesta homologació s'ha d'efectuar d'acord amb la valoració que realitzi la Junta de Govern de la idoneïtat i adequació dels criteris seguits per a la selecció d'aquests,⁴⁶ i s'exigeix, en tot cas, que la beca sigui concedida, a través de convocatòria pública,⁴⁷ d'acord amb els principis de publicitat, igualtat, capacitat i mèrit⁴⁸ i en funció de l'expedient acadèmic i currículum científic dels sol·licitants.⁴⁹

Alguns estatuts universitaris preveuen, fins i tot, la intervenció de la universitat en la concessió de la beca i fixen els criteris amb què s'ha d'informar i, si escau, concedir les ajudes i beques al personal investigador.⁵⁰ L'art. 163 dels estatuts de la Universitat de València va més enllà i exigeix, fins i tot, que en la selecció dels becaris intervinguin els òrgans de la pròpia Universitat, d'acord amb els criteris elaborats per la Comissió d'Investigació i aprovats per la Junta de Govern.⁵¹

4. Règim jurídic dels becaris d'investigació

4.1. *La ubicació dels becaris d'investigació en l'estructura de personal de la universitat*

La ubicació dels becaris en l'estructura o organigrama de personal de la universitat, al marge de l'adscripció a un departament, es duu a terme, en els escassos estatuts universitaris que regulen aquesta qüestió, en els termes següents:

de la Universitat d'Alacant; l'art. 165 dels estatuts de la Universitat de Còrdova; l'art. 153 dels estatuts de la Universitat de Granada; l'art. 102.4 dels estatuts de la Universitat de Lleida...), l'art. 85 dels estatuts de la Universitat de La Laguna confereix aquesta competència a la Comissió d'Investigació.

46. *Vid.* l'art. 143 dels estatuts de la Universitat d'Alacant.

47. *Vid.* l'art. 165 dels estatuts de la Universitat de Còrdova; l'art. 174 dels estatuts de la Universitat de Sevilla.

48. *Vid.* l'art. 189 dels estatuts de la Universitat d'Alcalà de Henares.

49. *Vid.* l'art. 165 dels estatuts de la Universitat de Còrdova; l'art. 174 dels estatuts de la Universitat de Còrdova i l'art. 174 dels estatuts de la Universitat de Sevilla. En aquest sentit, la base 2.3 de la Resolució de 20 de juny de 1994, per la qual es convoquen beques predoctorals de formació d'investigadors, exigeix una nota mínima d'1,25. En qualsevol cas, l'art. 163 dels estatuts de la Universitat de València estableix que la selecció dels becaris no es pot reduir a l'única consideració de l'expedient acadèmic.

50. En aquest sentit, l'art. 113 dels estatuts de la Universitat de Múrcia preveu que «*la Junta de Gobierno, a propuesta de la Comisión General de Investigación establecerá los criterios con los que se informarán y en su caso concederán las ayudas y becas oficiales al personal investigador, asimismo, procurará intervenir de forma similar en la concesión de ayudas y becas de fundaciones privadas.*»

Obviament, la intervenció de la universitat és absoluta quan es tracta d'una beca convocada per la mateixa universitat. Així, per exemple, l'acord de la subcomissió de Personal de la Universitat Rovira i Virgili de 29 d'abril de 1994 estableix que el Consell de Departament es qui ha de resoldre el concurs per obtenir una beca de formació de professorat.

51. Les beques del Ministeri d'Educació i Ciència van constituir des d'un principi el punt de referència obligat per homologar o no les diverses beques. Així, per exemple, la Resolució de la Junta de Govern de la Universitat de Saragossa de 29 de març de 1988 va establir que «*los becarios de investigación provenientes de convocatorias públicas de becas que reúnan requisitos similares para su concesión a los exigidos a los becarios de Formación de Personal Investigador, y en la tramitación de las cuales sea escuchada directa e institucionalmente la Universidad, mediante sus Departamentos, en aplicación del art. 63 de los Estatutos, tendrán la consideración de becarios de investigación de la Universidad de Zaragoza, en el mismo sentido que los becarios FPI y de acuerdo con lo que disponga en este sentido la legislación vigente. El Vicerrectorado de investigación mantendrá un catálogo actualizado de las convocatorias de becas y, en su caso, de los becarios que reciban esta consideración.*»

a) L'art. 143 dels estatuts de la Universitat d'Alacant ens indica que «*la Universidad de Alicante podrá contar entre su personal con Becarios de Investigación*».

b) L'art. 82 dels estatuts de la Universitat de les illes Balears estableix que «tindran la consideració de professors en formació [...] b) Becaris de l'Estat, de les Comunitats Autònomes o de la mateixa Universitat; c) Becaris reconeguts per la Universitat».

c) L'art. 152 de la Universitat Autònoma de Barcelona estableix que «els departaments disposen d'una *plantilla* de [...] becaris postgraduats [...]».

d) L'art. 136 dels estatuts de la Universitat Politècnica de Catalunya determina que «són *personal acadèmic en formació* de la Universitat Politècnica de Catalunya [...] els becaris graduats».⁵²

e) L'art. 137 de la Universitat d'Extremadura ens indica que «el personal docente e investigador *de la Universidad de Extremadura estará compuesto por [...] becarios de investigación*».

El que estableixen aquests preceptes contrasta amb les bases de les convocatòries de beques d'investigació, que prescriuen, de manera reiterada, que la concessió de la beca no estableix cap relació contractual o estatutària de becari d'investigació amb el centre al qual resta adscrit, ni tampoc no implica, per part de l'organisme receptor, cap compromís respecte de la incorporació posterior de l'interessat en la *plantilla* d'aquest organisme.⁵³

La pluralitat de denominacions utilitzada pels diferents estatuts universitaris per definir el vincle que s'estableix entre els becaris d'investigació i la universitat, i la preocupació especial que mostren les diverses bases de les convocatòries de beques per excloure qualsevol possible relació contractual o estatutària entre aquestes, posa de manifest la indeterminació i la complexitat d'aquest vincle, ja que malgrat que no existeix cap relació contractual o estatutària entre el becari d'investigació i la universitat, sí que se'n deriven recíprocament drets i obligacions.

52. És utilitzada la mateixa denominació per l'art. 102 dels estatuts de la Universitat de Lleida. El Reglament de beques de la Universitat de Girona de formació en la docència i en la investigació i el Reglament de beques de la Universitat de Girona de doctorat consideren que els becaris formen part del personal acadèmic del departament al qual està adscrita la beca o personal acadèmic del departament/institut de la Universitat de Girona al qual està adscrit el programa de doctorat.

53. En aquest sentit, *vid.* l'apartat segon de l'art. 14 de les bases de la Resolució de 20 de juny de 1994 (DOG de 27 de juny) i l'art. 4.10 de les bases de la Resolució de 15 de novembre de 1994 (BOE de 23 de novembre); apartat 9 de l'Acord de la Subcomissió de Personal amb data 29 d'abril de 1994, per la qual és aprovada la relació de beques de formació del professorat de la Universitat Rovira i Virgili; l'art. 2 del Reglament de beques de la Universitat de Girona de formació en la docència i en la investigació i l'art. 4 del Reglament de beques de la Universitat de Girona de doctorat...

En els mateixos termes, l'art. 2 del Reglament de becaris de la Universitat Politècnica de Madrid aprovat per Resolució de 3 de juny de 1991 (BOE de 5 de juliol) estableix que «*se excluyen de la presente norma y de las relaciones que de ella se deriven, los contratos en prácticas y para la formación a que hace referencia el Real Decreto 1992/1984, de 31 de octubre, al igual que los restantes preceptos del Derecho del Trabajo y de la Seguridad Social [...]*».

Aquesta confusió s'agreuja encara més si tenim en compte que en diversos estatuts universitaris s'equipara gairebé del tot el règim jurídic dels professors, especialment dels ajudants, i el règim dels becaris d'investigació. Així, per exemple, l'art. 152 dels estatuts de la Universitat Autònoma de Barcelona estableix que «els departaments disposen d'una plantilla de catedràtics, professors titulars, professors associats, ajudants i becaris postgraduats per atendre les necessitats d'investigació i per impartir la docència que tenen encarregada».⁵⁴

En aquests supòsits resulta molt complex distingir entre les beques d'investigació i les relacions contractuals i/o estatutàries que s'estableixen entre la universitat i el seu professorat.

Per qualificar la relació que s'estableix entre el convocant de la beca o el destinatari del becarí i el mateix becarí s'ha de determinar quin és l'interès principal i la finalitat decisiva que hom persegueix amb la beca, el dels becaris o el de la mateixa entitat que atorga la beca o destinatària del becarí;⁵⁵ tenint en compte que «*las becas, están pensadas con la finalidad de beneficiar directamente a los propios becarios, para que estos perfeccionen sus conocimientos o continúen o complementen sus estudios, permitiendo así ampliar el campo de conocimientos de los becarios, por más que, indirectamente, puedan resultar beneficios para la propia institución otorgante de la beca*»,⁵⁶ circumstància que resulta «*no sólo frecuente, sino habitual en la concesión de estos beneficios, sin que por esto la relación se transforme en laboral*»,⁵⁷ és a dir, les beques «*tienen como dato más calificador la inexigencia al becario de una prestación que revertiendo directamente en utilidad o beneficio del otorgante predomine sobre la formación del becario*».⁵⁸

Com a conclusió, cal tenir en compte en cada cas quin és l'interès o el benefici principal, si el dels becaris d'investigació o el de la universitat destinatària de l'activitat del becarí, i, en aquest cas, si ho és fins al punt de permetre apreciar l'existència d'una relació laboral o estatutària entre aquests.⁵⁹

54. En aquest sentit, diversos estatuts universitaris han elaborat el concepte de personal acadèmic o professorat en formació, en el qual inclouen, sense fer distincions, els professors ajudants i els becaris. *Vid.*, per exemple, l'art. 82 dels estatuts de la Universitat de les illes Balears; l'art. 136 dels estatuts de la Universitat Politècnica de Catalunya...

55. Un estudi exhaustiu de la jurisprudència relativa a la delimitació de les beques a J. Moreno Gené, «Las becas y los contratos...», *op. cit.*, pàg. 273-290.

56. STSJ de Catalunya de 15 de febrer de 1994 (Ar. 573).

57. STSJ de Catalunya de 28 de gener de 1994 (Ar. 180).

58. STSJ de Madrid d'1 de febrer de 1990 (AS 694).

59. En aquest sentit, la STS de 13 d'abril de 1989 (Ar. 2967) considera que no ens trobem davant una beca quan la relació establerta «*no se puede configurar como un acto de liberalidad conectado a un objetivo básico de carácter formativo*». D'acord amb aquesta doctrina, la STSJ de Catalunya de 28 de gener de 1994 (AS 180) va declarar que existia una relació laboral perquè «*en las becas del actor prevalecieron otras consideraciones sobre el designio de formación consustancial a la institución [...] siendo un trabajo de carácter más productivo que formativo*». Per contra, la STCJ de 13 de gener de 1989 (Ar. 566) sí que va considerar que hi havia una beca «*porque la intención de la empresa demandada, que había concedido la beca, no era la de beneficiarse con su prestación, sino principalmente la de ayudarlo en su formación profesional una vez acabados con aprovechamiento sus estudios de la carrera de Derecho, no constituyendo por tanto la prestación de la actora una finalidad exigible en sí misma, sino que estaba subordinada a la formación profesional dentro del campo del derecho*».

4.2. Drets i deures dels becaris d'investigació: especial referència a les obligacions docents dels becaris

En primer lloc, cal establir quina és la funció última de les beques d'investigació, ja que l'actuació del becari ha de ser diferent segons si es creu que únicament formen professors universitaris que satisfacin les obligacions docents de la universitat, o si es creu que, a més, formen personal investigador.⁶⁰

En aquest sentit, la finalitat essencial de les beques és formar nous titulats universitaris en el món de la investigació, completant-ne la formació científica⁶¹ i, consegüentment, la principal obligació del becari és integrar-se en el centre o el departament universitari corresponent i dedicar-se exclusivament⁶² i plenament⁶³ al treball d'investigació proposat. Per tant, la dedicació a les tasques d'investigació es configura com la principal activitat del becari d'investigació,⁶⁴ encara que determinades beques situen les tasques docents i la realització de la tesi doctoral en situació d'igualtat⁶⁵ i, fins i tot, donen prioritat a les funcions docents.⁶⁶

D'acord amb el caràcter exclusiu de les beques d'investigació, els diversos estatuts universitaris han establert per als becaris d'investigació una dedicació a temps complet,⁶⁷ essent incompatibles les beques d'investigació, per tant, amb qualsevulla altra beca o ajuda financera amb fons públics o privats espanyols o comunitaris,⁶⁸ com

60. Aquesta disjuntiva es reproduïx en la discussió sobre quina ha de ser la finalitat de les pròpies universitats i, en particular, de les facultats de dret, és a dir, si són simples escoles tècniques o professionals o si, per contra, han de dur a terme empreses culturals més ambicioses, sense perdre de vista l'objectiu d'educació professional; i es reproduïx, igualment, en la determinació de quina ha de ser l'actitud del professor, és a dir, si s'ha de limitar a transmetre uns coneixements o si, per contra, ha de ser un crític o censor.

61. *Vid.* l'art. 194 dels estatuts de la Universitat de Còrdova i l'art. 102 dels estatuts de la Universitat de Lleida.

62. *Vid.* l'art. 188 dels estatuts de la Universitat d'Alcalà de Henares.

63. *Vid.* l'art. 91 dels estatuts de la Universitat Autònoma de Barcelona.

64. *Vid.* l'art. 82 del estatuts de la Universitat de les illes Balears. En aquest sentit, la STSJ de Madrid de 13 de desembre de 1989 (Ar. 3180) estableix que els becaris tenen «la obligació de *cumplir con aprovechamiento las diferentes etapas del proyecto de investigación, habiendo de ajustarse a las normas propias del centro donde éste haya de realizarse, con dedicación exclusiva a dicha función*».

65. En aquest sentit, l'art. 1 del Reglament de beques de la Universitat de Girona de formació en la docència i en la investigació estableix que «els beneficiaris de les beques [...] tenen l'obligació de col·laborar en les tasques docents d'un departament i de dur a terme la tesi doctoral».

66. En aquest sentit, *vid.* la convocatòria de beques de col·laboració docent a classes pràctiques per al curs acadèmic 1995-1996 de la Universitat de Barcelona, en què «es convoquen per a la col·laboració docent en classes pràctiques [...] per als alumnes de tercer cicle».

67. *Vid.* l'art. 76 dels estatuts de la Universitat Politècnica de Catalunya; l'art. 102 dels estatuts de la Universitat de Lleida; l'art. 3 del Reglament de beques de la Universitat de Girona de doctorat i l'art. 1 del Reglament de beques de formació en la docència i en la investigació...

68. En aquest sentit, l'art. 20 del Reglament de beques de la Universitat de Girona de formació en la docència i en la investigació estableix que les beques UdG són incompatibles amb les beques FPI del Ministeri d'Educació i Ciència, amb les de FI de la Generalitat i amb qualsevulla altra beca anàloga. També són incompatibles amb la condició de funcionari de qualsevulla Administració pública, amb contractes laborals a l'Administració, en ens o empreses tant públiques com privades, amb la percepció de la pensió de jubilació, de retir o d'orfanat per drets passius o per qualsevol règim de la Seguretat Social públic o obligatori, com també amb el registre a les oficines de l'Institut Nacional de Col·locació com a sol·licitant de feina, ja que es tracta de subvencions que exigeixen dedicació exclusiva per adquirir una qualificació professional nova.

també amb els salaris que impliquen vinculació contractual o estatutària de l'interessat o bé amb aquelles activitats que poden restar exclusivitat a la dedicació a la beca i, fins i tot, són incompatibles amb el registre del becari a les oficines de l'Institut Nacional de Col·locació com a demandant de feina, en tractar-se de subvencions que exigeixen una dedicació exclusiva per adquirir una qualificació professional nova.⁶⁹

Aquesta tasca investigadora normalment conclou amb la realització, lectura i defensa de la tesi doctoral, circumstància que cal comunicar a l'entitat que atorga la beca, juntament amb una memòria de tot el treball realitzat durant el període global becat.⁷⁰ En conseqüència, el desenvolupament del treball d'investigació es configura com el principal element que cal tenir en compte en la renovació de la beca⁷¹ i com una de les principals causes d'extinció anticipada d'aquesta. Així mateix, atès el caràcter d'iniciació i formació en la investigació de les beques d'investigació, l'acabament del període de gaudi suposa la impossibilitat de concedir una altra beca del mateix tipus.⁷²

En qualsevol cas, la circumstància que, per diverses raons, no tot el personal continuï posteriorment a la universitat,⁷³ fa que calgui que la formació que s'impar-

En qualsevol cas, podem trobar ajudes i borses de viatge destinades a complementar la formació del becari amb estades en d'altres centres universitaris espanyols i estrangers. *Vid.*, per exemple, les ajudes per a estades curtes en centres diferents al d'aplicació de les beques del programa de formació d'investigadors convocades pel Departament d'Educació, Universitats i Investigació de la Comunitat Autònoma del País Basc (BOPV de 24 de febrer de 1995), que s'adrecen a becaris de les modalitats predoctorals, tant d'àrees generals com d'específiques del coneixement que es troben en el tercer o quart any de gaudi de beca del Programa de formació d'investigadors.

69. En aquest sentit, la STSJ de Madrid de 13 de desembre de 1989 (Ar. 3180) estableix que les beques d'investigació es caracteritzen per una «incompatibilidad retributiva (de la que la prestación 'retributiva' de paro es substitutiva y que no es posible circunscribirla al área de las que proceden de las Universidades o el Centro Superior de Investigaciones Científicas) y una exclusividad en el trabajo que pone de manifiesto la incompatibilidad propugnada por el Ente Gestor y acogida por la sentencia de instancia, dada la finalidad de la prestación retributiva de paro y la exclusividad en la función, atribuida al becario, que impide —privándolo de disponibilidad para aceptar un lugar de trabajo en tanto disfruta de la beca— la compatibilidad del trabajo de becario con cualquier otro y, consecuentemente, la indisponibilidad para aceptar un nuevo lugar de trabajo en tanto disfrute de la beca».

70. En aquest sentit, M. T. González de la Fe, M. Pérez Yruela i M. Fernández Esquinas, «La formación de investigadores...», *op. cit.*, pàg. 318, indiquen que el temps invertit en la tesi doctoral realitzada per beneficiaris de beques predoctorals supera lleugerament els 4 anys, i la major part dels becaris fan coincidir l'acabament de la tesi amb l'acabament de la beca (63,4 %), mentre que hi ha un grup reduït de persones que l'acaben abans del període (11 %) i un grup una mica superior que ultrapassa el temps de la beca. En qualsevol cas, cal tenir en compte que una quarta part del total no acaben la tesi doctoral.

71. En aquelles beques en què es prioritza l'activitat docent del becari, també s'avalua, juntament amb l'activitat investigadora, l'activitat de docència realitzada (art. 18 del Reglament de beques de la Universitat de Girona de formació en la docència i en la investigació).

72. *Vid.* l'art. 20 del Reglament de beques de la Universitat de Girona de formació en la docència i en la investigació. Estableix que les beques UdG són incompatibles amb les beques del Ministeri d'Educació i Ciència, amb les de FI de la Generalitat i amb qualsevulla altra beca anàloga.

73. Sobre les destinacions ocupacionals dels becaris, els professors M. T. González de la Fe, M. Pérez Yruela i M. Fernández Esquinas, «La formación de investigadores...», *op. cit.*, pàg. 135 i 141, estableixen que els becaris de departaments universitaris tenen unes destinacions ocupacionals majoritàriament adreçades a places universitàries (44,8 % en ciències naturals i 64,4 % en ciències socials i humanes, entre professors numeraris i contractats), encara que hi ha una part important que es desvincula de les activitats d'investigació, com també un percentatge reduït de persones en atur.

teix durant aquesta fase sigui polivalent, és a dir, dirigida no només a la carrera acadèmica sinó també a l'exercici professional fora de la universitat.⁷⁴

Igualment seria convenient que durant el període de gaudi de la beca es fomen-
tés la formació docent del becari en qualitat de futur professorat de la universitat,
de manera que es donés resposta a les crítiques d'una escassa preocupació existent
per la didàctica universitària o d'una manca de preocupació per la formació neces-
sària del professorat universitari en els aspectes docents.

Les diverses beques d'investigació i estatuts universitaris permeten, per tant, en
segon lloc, la participació o col·laboració dels becaris d'investigació en les tasques
docents pròpies del departament o àrees de coneixement a què estan adscrits. En
qualsevol cas, no s'estableix l'obligació que el becari d'investigació realitzi determi-
nades tasques docents.⁷⁵ Només es faculta l'entitat que atorga la beca i/o l'entitat
receptora del becari perquè puguin encomanar-li de realitzar diverses tasques do-
cents, d'acord amb els requisits següents:

a) En primer lloc, algunes beques estableixen requisits que es refereixen al ma-
teix becari, i no admeten la col·laboració docent del becari d'investigació fins al
tercer o quart any de gaudi de la beca.⁷⁶

Aquest requisit, no exigint per altres beques,⁷⁷ és coherent amb l'exigència que
els ajudants de facultat i escoles tècniques superiors siguin contractats entre els
que hagin acabat els cursos de doctorat i acreditin un mínim de dos anys d'activitat
investigadora.

b) En segon lloc, s'estableix un requisit teleològic, ja que la incorporació del
becari d'investigació a les tasques docents ha de tenir una finalitat formativa. El
becari d'investigació, com ja hem vist, és una persona que, un cop acabats els estu-
dis, es troba en una universitat, en un període de formació, per a una probable
dedicació posterior a tasques acadèmiques, i, per tant, cal que la formació que rebí
abasti tant la vessant investigadora com docent del professorat.

c) En tercer lloc, totes les beques i diversos estatuts universitaris contenen un
requisit temporal per a les col·laboracions docents dels becaris d'investigació que,

74. En aquest sentit, les propostes sobre acció sindical en el professorat universitari de Comissions Obreres, d'octubre de 1993, ja estableixen que «[...] les activitats que cal realitzar durant la fase d'accés tindran un fort component formatiu de caràcter polivalent acadèmic i professional: pràctiques de docència, a empreses i institucions públiques i privades [...] (garantint-ne en tot moment el caràcter formatiu i abstenint-se d'utilitzar-ho com a mà d'obra barata); cursos de segon i tercer cicle; doctorat; etc. En particular, les tasques de col·laboració docent hauran de tenir un caràcter formatiu i subsidiari».

75. En aquest sentit, la normativa reguladora de la figura del becari predoctoral de la Universitat de Lleida estableix que «[...] el becari podrà fer 6 crèdits de docència per curs acadèmic». Malgrat això, el llenguatge utilitzat en la convocatòria d'aquestes beques sembla imposar l'obligació de dur a terme una tasca docent. Per exemple, el Reglament de les beques de la Universitat de Girona estableix que els becaris «tindran l'obligació de col·laborar en les tasques docents d'un departament».

76. *Vid.* l'art. 4.9 de les bases de la Resolució de 15 de novembre de 1994 (BOE de 23 de novembre). Curiosament, cap convocatòria de beques elaborades per una universitat no estableix expressament aquest requisit, la qual cosa indica que un element fonamental d'aquestes és que els becaris col·laborin en les tasques docents des del primer any.

77. *Vid.*, per exemple, l'art. 12 de les bases de la Resolució de 20 de juny de 1994 (DOG de 27 de juny).

malgrat que progressivament s'havien anat reduint en consonància amb la finalitat de les beques en els darrers anys, amb l'aparició de les beques de les diferents universitats s'ha incrementat.⁷⁸ Aquest límit temporal es fixa a través de diversos criteris:

a') Establint un límit màxim d'hores lectives que es puguin encarregar al becari d'investigació.⁷⁹

b') Establint el nombre d'hores que el becari pot dedicar a altres tasques universitàries al marge de la feina d'investigació, sense concretar exactament quantes corresponen a tasques docents.⁸⁰

c') Establint un percentatge màxim de tasques docents que ha de realitzar el becari d'investigació respecte a la seva dedicació total.⁸¹

d) En quart lloc, independentment de quin sigui el límit temporal que s'estableix, en cap cas la col·laboració dels becaris en activitats docents no suposa un perjudici per a la formació docent i investigadora dels becaris d'investigació.⁸²

Aquest requisit configura, al nostre parer, l'element essencial que permet identificar el becari d'investigació, ja que en la mesura que les activitats docents menyscabin la formació del becari aquest no serà qui obtingui l'interès o el benefici principal de la beca, sinó que serà l'entitat destinatària del becari, amb la qual cosa perdria la condició de beca i generaria el naixement d'una relació laboral o administrativa.

e) En cinquè lloc, no es pot assignar als becaris tasques docents que suposin la responsabilitat docent d'una assignatura.⁸³ Exigència lògica si tenim en compte que els becaris d'investigació no tenen plena capacitat investigadora ni docent.

78. En aquest sentit trobem beques i normes universitàries que permetien un nombre molt important d'hores lectives. *Vid.*, per exemple, la Resolució de la Junta de Govern de la Universitat de Saragossa de 29 de març de 1988, que estableix que «*los becarios de investigación de la Universidad de Zaragoza estarán adscritos al correspondiente Departamento Universitario, al Consejo del cual tendrán que someter su Plan de Trabajo anual, y podrán dedicar hasta un máximo de ciento cincuenta horas durante cada curso académico a la colaboración en actividades docentes relacionadas con su trabajo de investigación, por acuerdo del Consejo de Departamento dentro del Plan de Ordenación Docente*». Si bé la càrrega docent de les beques s'ha reduït amb caràcter general, actualment encara apareixen convocatòries en què s'imposen elevades càrregues lectives; així, per exemple, la convocatòria de beques de col·laboració docent en classes pràctiques de la Universitat de Barcelona permet una càrrega docent de 240 o 120 hores i el Reglament de beques de la Universitat de Girona de formació en la docència i en la investigació permet impartir fins a 15 crèdits (150 hores) anuals.

79. Així, per exemple, les beques convocades pel Ministeri d'Educació i Ciència i per la Generalitat de Catalunya fixen aquest límit en seixanta hores lectives l'any. Igualment, estableixen aquest límit de seixanta hores lectives l'any la normativa reguladora de la figura de becari predoctoral de la Universitat de Lleida i el Reglament de les beques de doctorat de la Universitat de Girona.

80. Així, per exemple, l'art. 2 de les bases de la convocatòria de beques realitzada per la Resolució de 10 de juny de 1994 (DOG d'1 de juliol) estableix que la dedicació del becari al treball d'investigació serà total i «només compatible amb altres treballs universitaris d'un màxim de 40 hores mensuals».

81. En aquest sentit, l'art. 135 dels estatuts de la Universitat Politècnica de Catalunya estableix que les tasques docents no podran suposar més del 20 % de la dedicació total del becari.

82. Art. 163 dels estatuts de la Universitat de València.

83. Art. 102 dels estatuts de la Universitat de Lleida. La normativa reguladora del becari predoctoral de la Universitat de Lleida ha recollit aquesta previsió estatutària en establir que «en cap cas el becari predoctoral UdL pot ser responsable acadèmic o *de facto* de la impartició d'una assignatura dels plans d'estudi de la UdL».

f) En sisè lloc, es preveu que s'encomanin al becari tasques docents auxiliars.⁸⁴ En aquest sentit, és aplicable la doctrina establerta respecte dels professors ajudants en virtut de la qual és preferible que en la seva formació es combinin els estudis, la investigació i una docència molt limitada i fonamentalment pràctica que pugui completar impartint algunes classes teòriques.⁸⁵

g) En setè lloc, la col·laboració del becari en les tasques docents requereix una autorització prèvia, i varia l'òrgan competent per autoritzar les col·laboracions docents segons de quina beca es tracti.⁸⁶

h) Finalment, aquestes col·laboracions docents es poden documentar a l'efecte de concursos, mitjançant un certificat lliurat pel departament universitari sobre la docència impartida pel becari.

Tot i que les tasques investigadores i docents configuren l'activitat lògica normal del becari d'investigació, algun estatut universitari s'ha vist amb la necessitat d'especificar, expressament, que *«en ningún caso podrán coincidir las tareas de los becarios de investigación con las propias del personal de servicios adscrito al centro»*.⁸⁷

Com a contraprestació per les activitats desenvolupades pel becari d'investigació, aquest rep, en primer lloc, una dotació econòmica, la quantitat de la qual varia segons cada beca,⁸⁸ i que, independentment que es computi anualment o mensualment, sempre es percep per mensualitats vençudes; i sobre aquesta dotació econòmica s'ha d'aplicar, en qualsevol cas, la retenció d'acord amb la normativa fiscal vigent.

Algunes universitats, amb molt bon criteri, han establert un complement econòmic per als becaris que tinguin una beca d'investigació homologada per la universitat que tendeix a igualar la quantitat econòmica que perceben els diferents tipus de becaris.⁸⁹ Amb aquest complement s'aconsegueix que tots aquells que tinguin la mateixa condició i realitzin la mateixa activitat rebin una mateixa contra-

84. Vid. l'art. 135 dels estatuts de la Universitat Politècnica de Catalunya.

85. Vid. la Sentència de l'Audiència Territorial de Saragossa de 2 de gener de 1989. En aquest sentit, el Reglament de beques de la Universitat de Girona de formació en la docència i en la investigació estableix que *«la dedicación en las tareas docentes será [...] en enseñanzas de clases prácticas. Excepcionalmente, con la autorización del vicerrector de Profesorado, el becario podrá impartir docencia en créditos de tipo teórico»*. En el mateix sentit, a la convocatòria de beques de la Universitat de Barcelona aquestes són anomenades com a beques de col·laboració docent en classes pràctiques.

86. Així, per exemple, les beques atorgades pel Ministeri d'Educació i Ciència exigeixen que se sol·liciti autorització al director general d'Investigació Científica i Tècnica, en la qual s'especifiqui el tipus de tasques encomanades i la durada d'aquestes; les beques atorgades per la Generalitat de Catalunya confereixen aquesta facultat a la institució que admet o acull el becari; les beques de doctorat de la Universitat de Girona estableixen la necessitat d'autorització del director de la beca...

87. Vid. l'art. 85 dels estatuts de la Universitat de La Laguna.

88. En la convocatòria de beques de col·laboració docent en classes pràctiques per al curs acadèmic 1995-1996 de la Universitat de Barcelona hi ha una relació directa entre el nombre d'hores lectives de la beca i la quantitat de la beca, la qual cosa posa de manifest el caràcter retributiu d'aquesta (per exemple, quan l'horari de col·laboració pràctic i docent és de 240 hores la retribució és d'1.050.000 pes. i quan és de 120 hores és de 525.000).

89. Vid., per exemple, l'acord de la Junta de Govern de la Universitat de Lleida, de 7 de febrer de 1997, pel qual s'aprova la convocatòria de complements per a becaris i becàries d'investigació.

prestació, i seria convenient que això s'estengués als diferents tipus de professorat contractat, que, tot i que reben denominacions molt diverses, realitzen funcions similars. En qualsevol cas, seria desitjable que la universitat estengués aquesta equiparació entre els diferents tipus de becaris no només a les condicions econòmiques, sinó també a la resta d'aspectes de les beques: obligacions docents, assegurances...

La beca d'investigació cobreix, en segon lloc, el pagament de les taxes i els preus acadèmics oficials, fonamentalment pel que fa als estudis de tercer cicle, la qual cosa és coherent amb l'obligatorietat que comporta la beca de cursar aquests estudis.⁹⁰

Finalment, algunes beques cobreixen l'assegurança d'accidents corporals i l'assegurança medicosanitària del becari d'investigació i del seu cònjuge i fills, sempre que no tinguin dret a cobertura de la Seguretat Social, ja que en altres beques el becari és qui es compromet a tenir coberta pel seu compte l'assistència medicosanitària; igualment, altres vegades l'entitat que atorga la beca assumeix la responsabilitat per l'actuació del becari i pels danys i perjudicis que pugui ocasionar a tercers, mentre que en altres ocasions és el becari qui ha d'assegurar aquests riscos. En qualsevol cas, seria convenient que fos la universitat, receptora de l'activitat dels becaris, qui cobris l'assegurança d'accidents corporals, l'assegurança medicosanitària i l'assegurança per responsabilitats derivades de l'actuació del becari.⁹¹

5. Valoració final

La raó de ser de la figura dels becaris d'investigació integrats en un departament universitari està íntimament lligada a l'existència o no d'una carrera docent universitària, que ordeni els diferents tipus de professorat i les relacions entre ells, ja que aquesta figura només té sentit si es té en compte el seu punt de partida, permetent als acabats de llicenciar de realitzar els cursos de doctorat i acreditar els dos anys d'investigació necessaris per optar a una plaça d'ajudant de facultat o bé per realitzar la tesi doctoral i, per tant, obtenir el doctorat que li permeti accedir a una plaça de professor titular d'universitat.⁹² Només d'acord amb l'existència d'aquesta carrera docent universitària i en els termes indicats en aquest treball s'entén que s'imposin obligacions docents als becaris d'investigació, ja que si bé realitzar classes teòri-

90. Vid. la normativa reguladora de la figura de becari predoctoral de la Universitat de Lleida, el Reglament de beques de la Universitat de Girona de formació en la docència i en la investigació i beques de la Universitat de Girona de doctorat.

91. En aquest sentit, el Reglament de beques de la Universitat de Girona de formació en la docència i investigació i el Reglament de beques de la Universitat de Girona de doctorat preveuen que la Universitat de Girona subscriuï una pòlissa d'accidents, malaltia i responsabilitat civil a càrrec del del seu pressupost.

92. En aquest sentit, sembla evident que la figura dels becaris cada cop tindrà més importància com a forma d'accés ordinari a la carrera universitària. Per exemple, han aparegut notícies a la premsa sobre l'avantprojecte que prepara el Govern de reforma de la Llei de reforma universitària, que situa els becaris a la base del nou model, i als quals es refereix com a titulats que volen continuar formant-se i continuar sent estudiants, sigui de doctorat, segon cicle o postgrau (*El País*, 8 de març de 1997).

copràctiques satisfà funcions pròpies de la universitat en benefici d'aquesta, també contribueix a la seva formació com a futur professorat universitari, la qual cosa permet considerar que qui obté l'interès o el benefici principal de la beca és el becari i no la universitat.

En defecte d'una carrera universitària estructurada en els termes indicats, les beques d'investigació perden el seu caràcter formador del futur professorat, amb la qual cosa la realització de classes per part del becari només beneficia la universitat, i es produeix una greu confusió entre les beques i els diferents tipus de professorat contractat. És a dir, en aquests supòsits els becaris d'investigació perden significació, perquè l'obtenció de la beca es converteix en un mecanisme secundari i subsidiari d'ingrés a la universitat, ja que únicament s'utilitza quan, per motius econòmics, no es pot recórrer a cap de les altres modalitats contractuals que, tot i ser permeses per la llei, en cap cas no estan pensades per incorporar a la universitat un professorat en formació.

En aquest segon supòsit es poden produir dues situacions diferenciades, però igual de preocupants. En primer lloc, es pot recórrer a les beques d'una manera provisional, sense pretendre acabar-ne la vigència, en espera que millori la situació econòmica dels departaments universitaris respectius i permeti convocar la plaça, i es produeixi una equiparació molt important entre els becaris d'investigació i els professors contractats per la universitat, de manera que aquesta obté el benefici o interès principal de la beca.⁹³ En segon lloc, es pot recórrer a les beques amb l'única finalitat d'obtenir una primera sortida econòmica per part dels nous llicenciats, sense tenir possibilitats reals d'ingressar posteriorment a la universitat, la qual cosa provoca l'abandó del becari quan aquest pot obtenir alguna ocupació més estable o bé que es dediqui a tasques diferents de les previstes en les convocatòries. En aquests casos el becari no acostuma a tenir una càrrega docent important, però tampoc no obté una formació que després reverteixi a la societat, amb la qual cosa es produeix una important pèrdua de recursos públics.⁹⁴

L'existència dels becaris d'investigació adscrits a departaments universitaris, per tant, només s'ha d'acceptar a partir de l'establiment i l'ordenació d'una veritable carrera universitària i a partir de la fixació de la successió de passos i situacions que

93. Els professors M. T. González de la Fe, M. Pérez Yruela i M. Fernández Esquinas, «La formació de investigadores...», *op. cit.*, pàg. 134 i 141, consideren que encara que la majoria d'aquests abandons es deuen a l'accés a un altre treball, sobretot com a professors contractats d'universitat, això no s'ha de considerar com un èxit, ja que no és garantia suficient de preparació. Aquest problema, segons aquests autors, té l'origen en els escassos incentius oferts a la permanència, que situa una bona part dels titulars universitaris en unes condicions comparativament inferiors a les existents en el mercat de treball, però també prové de la forma de reclutament de professorat universitari, fonamentalment del contractat, al qual no sempre s'exigeix prou requisits d'experiència, amb la qual cosa imposar un període mínim d'experiència en investigació seria una manera de donar valor al sistema de formació i, d'altra banda, garantir uns mínims de qualitat en el reclutament.

94. En aquest sentit, els professors M. T. González de la Fe, M. Pérez Yruela i M. Fernández Esquinas, «La formació de investigadores...», *op. cit.*, pàg. 141, consideren que la distribució de beques suposa una sobreoferta de personal que difícilment pot ser absorbida i, per tant, cal que es facin estudis prospectius que estableixin les previsions de creixement a les universitats i que en funció d'això permetin planificar l'adjudicació de beques. Així mateix, cal que es produeixi un esforç de coordinació amb polítiques autonòmiques que tendeixi a evitar duplicitats en el sistema.

ha de recórrer un nou llicenciat que vulgui dedicar íntegrament la seva activitat professional a la pròpia universitat. En aquest cas aquesta figura s'ha de configurar com un sistema de formació del futur professorat universitari i, en cap cas, com un mecanisme més econòmic de «contractar» professorat. En cas contrari, seria preferible la substitució de l'actual sistema de beques per contractes de formació, els quals s'ajustarien millor a la veritable finalitat que es persegueix amb les beques.⁹⁵

95. Aquesta tesi ha estat defensada pels professors M. T. González de la Fe, Pérez Yruela i Fernández Esquinas, «La formación de investigadores...», *op. cit.*, pàg. 141, en considerar que d'aquesta manera, a més d'un augment de la protecció social i la valoració laboral, es permetria l'adscripció dels nous investigadors a un tipus de treball professional que vinculi les obligacions als termes contractuals.